

Analiza dokumentacije nestratigrafskih izkopavanj: primer Mali grad v Kamniku

The Planum Excavation Analysis: the Mali Grad Castle Case Study

© Benjamin Štular

Izveček: Avtor predstavlja metodologijo stratigrafskega vrednotenja dokumentacije reženjskih arheoloških izkopavanj na primeru najdišča Mali grad v Kamniku. Metodologijo predstavi v štirih korakih: inventarizacija, informatizacija, analiza in interpretacija. Najpomembnejše je spoznanje, da v podobnih primerih velja izhajati iz stratigrafije navkljub dejstvu, da je dokumentacija reženjskih izkopavanj artefaktno usmerjena.

Abstract: The methodology of stratigraphic evaluation of the archaeological site excavated with *the planum* method is presented. The Mali grad castle excavation is used as an example. The four-step methodology is proposed: inventarisation, informatisation, analysis and finally, interpretation. The key notions of the article is that in such cases one is strongly advised to base the entire four-step methodology on stratigraphic data despite the fact that the planum excavation documentation is artefact-orientated.

Uvod

Pred debelim desetletjem in pol je Peter Turk (1991, 4) v tej reviji opozoril na pomen opisa izkopavalne metodologije kot integralnega dela vsake arheološke objave najdišča. Hkrati je opozoril tudi na pomanjkljivosti slovenske arheologije na tem področju.

Kot nadebudnemu študentu so se mi te vrstice vtisnile globoko v spomin. Toda resničnost vsakdana je hotela, da sem bil prisiljen iz lastne objave najdišča izpustiti ravno to poglavje. Zato razširjeno besedilo na tem mestu predstavljam kot samostojen prispevek, katerega namen je dvojen. Prvi je predstaviti eno izmed možnosti, kako podatke reženjskih izkopavanj stratigrafsko ovrednotiti. Drugi je poudariti pomen, ki ga imajo pri končnem vrednotenju na videz še tako nepomembne podrobnosti, kot na primer številčno razmerje fotografskih posnetkov.

Ključnega pomena za uspešno analizo arheoloških podatkov je dobro poznavanje metodologije konkretnih izkopavanj. O metodologiji ne gre razmišljati kot o pravilni in napačni, še posebej če preučujemo arheološke podatke starejših izkopavanj. Osebna izkušnja o "pravilni" in "napačni" metodologiji gre nekako v smer, da so "pravilno izkopana" najdišča tista, na katerih je dotična oseba sodelovala. Seveda le, če ni bila v sporu z vodjo izkopavanj.

Šele ko dodobra poznamo metodo dela, lahko razumemo dokumentacijo in jo uspešno uporabimo za lastne potrebe. Za ilustracijo povedanega bomo uporabili primer Malega gradu v Kamniku.

Inventarizacija

Prvi korak vsake analize najdišča je spoznavanje metodologije in dokumentacije, ki je bila uporabljena v

konkretnem primeru. V nadaljevanju je podan opis arhiva in vsebinski opis dokumentacije z Malega gradu. V zaključku poglavja bomo na nekaj primerih pokazali smisel tovrstne akribije.

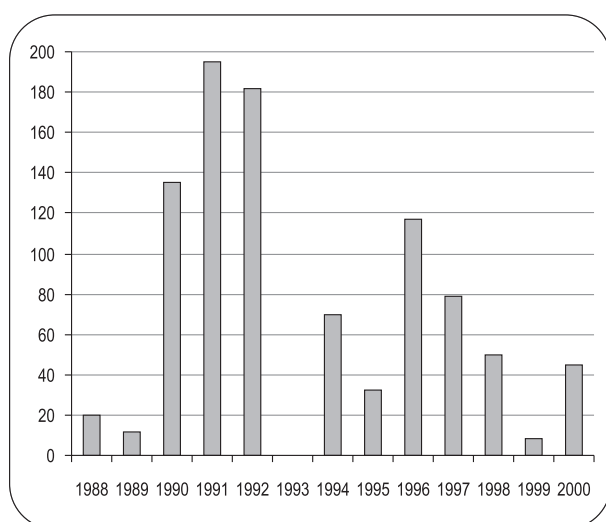
Terenski dnevnik iz izkopavalne sezone 1986 je zapisan v 80-listnem zvezku formata A4 s trdimi platnicami z naslovom *Kamnik - Mali grad 28.4. - 17. 9. 1986. Mengeš - VVZ, 10. 3. 1986*. Na drugi platnici je naslov *Šmarjetna - Gradišče, 26. 5. - 27. 6. 1986*. Terenski dnevnik najdišča Mali grad je s kemičnim svinčnikom popisano na 13-tih listih. Poleg besedila zvezek vsebuje tudi šestnajst skic najdišča.

Pod oznako 1965 do 1990 hranijo v arhivu ZVKD OE Kranj 117 diapozitivov. 20 diapozitivov je shranjenih pod oznako 1988 in 12 pod oznako 1989.

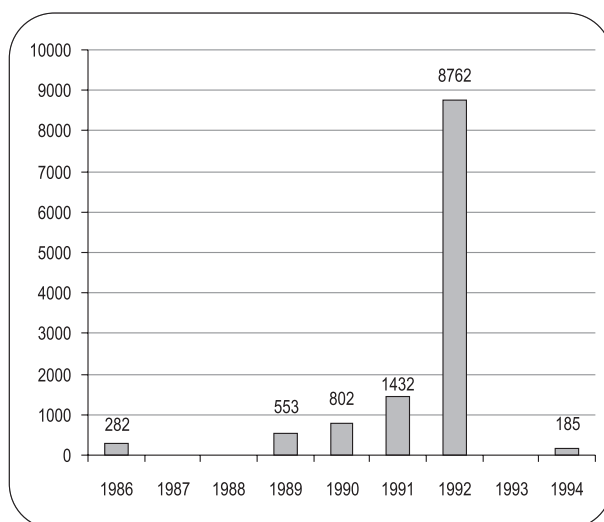
Skoraj vse gradivo in dokumentacija ter posledično analize, izsledki in interpretacije se nanašajo na izkopavanja od leta 1990 do leta 1994. Iz sezon 1986 in 1989 so ohranjeni le 304-je odlomki lončenine, kar je 2,5 odstotka obravnavanega gradiva. Najbolje so dokumentirane izkopavalne sezone 1990 do 1992 ter 1994, ko je bil raziskan večji del grajskega jedra. Dokumentacijo sestavljajo zvezki izkopavalnih dnevnikov, fotografije na diapozitivih in risbe.

Pisno dokumentacijo izkopavalne sezone 1990 predstavlja terenski dnevnik v zvezku z naslovom *Kamnik - Mali grad, 10. 8. - 12. 10. 1990*. V 50-listnem zvezku formata A5 z mehкими platnicami je s kemičnim svinčnikom popisanih 33 listov. Poleg besedila zvezek vsebuje tudi skici najdišča in tri skice predmetov. Iz te sezone hranijo v arhivu ZVKD OE Kranj 135 diapozitivov.

Pisno dokumentacijo izkopavalne sezone naslednjega leta predstavlja terenski dnevnik v zvezku z naslovom *Kamnik Mali grad 91*. V 60-listnem zvezku formata A5 z mehкими

Sl. 1. Mali grad, število diapozitivov po posameznih sezonah, ki jih hrani ZVKD, OE Kranj. Razmerje kaže na največjo dejavnost v času arheoloških izkopavanj od leta 1990 do leta 1992.

Sl. 2. Število odlomkov lončenine z Malega gradu, razvrščeno po izkopavalnih sezonah. Skupaj smo dokumentirali 12016 odlomkov.

platnicami je s kemičnim svinčnikom popisanih 16 listov. Poleg besedila zvezek vsebuje tudi štiri skice najdišča in skico faziranja gradbenih faz palacija. Iz te sezone hranijo v arhivu ZVKD o. e. Kranj 195 diapozitivov.

Pisna dokumentacija izkopavalne sezone 1992 je v terenskem dnevniku v zvezku z naslovom *Kamnik Mali grad 92*. V 60-listnem zvezku formata A5 z mehкими platnicami je s kemičnim svinčnikom popisanih 58 listov. Poleg besedila zvezek vsebuje tudi devetnajst skic najdišča Mali grad in sedemnajst skic predmetov (prim. T. 2: 1, 2; 5: 6, 7, 12; 6: 6). Iz te sezone hranijo v arhivu ZVKD OE Kranj 182 diapozitivov ter risarsko dokumentacijo, tlorise štirih poglobitev na milimetrskem papirju. Posamezen tloris je zlepljen iz štirih listov formata A3.

Pisna dokumentacija izkopavalne sezone 1994 je v terenskem dnevniku v zvezku z naslovom *Sp. Bitnje sv. Miklavž, 3. 5. - 13. 7. 1994. Breg pri Žirovnici, 4. 8. - 30. 8. 94. Kamnik - Mali grad 13. 10. - 21. 11. 94*. V 80-listnem zvezku formata A5 s trdimi platnicami je s kemičnim svinčnikom z dnevnikom izkopavanj na Malem gradu popisanih 8 listov. Poleg besedila zvezek vsebuje tudi pet skic najdišča Mali grad. Iz te sezone hranijo v arhivu ZVKD OE Kranj 70 diapozitivov.

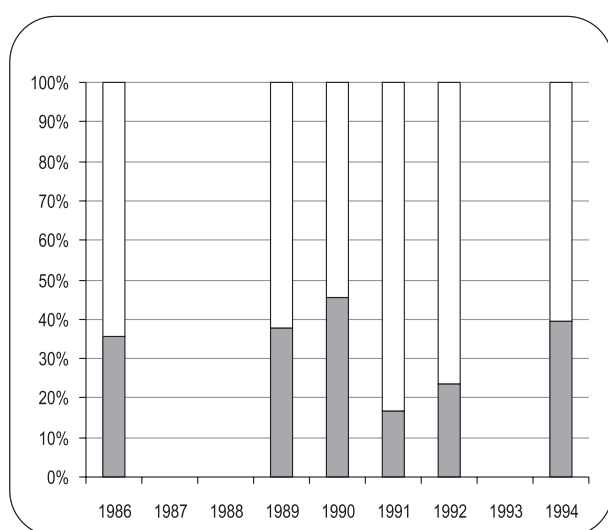
Fotografski arhiv z diapozitivi se je širil tudi v naslednjih letih, vendar ne vsebuje dokumentarnih arheoloških po-

snetkov. Kot pomemben vir podatkov so se izkazali tudi pripisi na najdbnih listkih.

Namen zgornjega opisa dokumentacije je trojen. Prvič, gre za fizičen opis arhiva, ki je uporaben tako morebitnim bodočim raziskovalcem kot tudi za vrednotenje rezultatov konkretne raziskave. Drugič, gre za praktičen prikaz natančnosti poznavanja dokumentacije, ki smo jo imeli v mislih. Predvsem pa smo iz drobcev zgornjih opisov pridobili podatke, ki so bili nujni za končne analize. Sledi prikaz dveh primerov.

Prvi temelji na fotografski dokumentaciji. Skupno število diapozitivov, ki so nastali kot fotografska dokumentacija vseh posegov (sl. 1), odraža intenzivnost spomeniškovarstvenih posegov na Malem gradu med leti 1988 in 2000 ter hkrati natančnost dokumentiranja samih arheoloških izkopavanj. Kaže na primer intenzivnost restavratorskih del po zaključku arheoloških izkopavanj leta 1995. Predvsem pa je razvidno, da so bila najboljšeje izkopavanja visokosrednjeveškega grajskega dvorišča leta 1992 dokumentirana manj natančno kot izkopavanja zgodnesrednjeveškega grobišča leta 1991.

Skladna z intenzivnostjo izkopavanj in načinom dela je bila tudi količina arhivirane lončenine. Iz preglednice je razvidno, da je bilo največ gradiva dokumentiranega v

Sl. 3. Razmerje med ohranjenimi odlomki ustij (temen del stolpca) in ostalimi odlomki lončenine (svetel del stolpca). Manjši odstotek ustij in hkrati večje skupno število odlomkov kažeta na drugačen izbor gradiva med izkopavanji v sezonah 1991 in 1992 glede na ostale sezone.

sezoni 1992 (sl. 2). Struktura gradiva pa pokaže razlog nesorazmerne razporeditve. Poleg dejstva, da so bila izkopavanja v sezonah 1991 in 1992 najobsežnejša, je bila pomembna tudi izkopavalna strategija. Razmerje med ustji in ostalimi odlomki lončenine namreč kaže, da je bil v ostalih sezonah določen izbor gradiva opravljen že med izkopavanji (sl. 3). Ta podatek je ključen za vse interpretacije, ki temeljijo na velikosti odlomkov lončenine. V tem primeru lahko medsebojno primerjamo le odlomke iz let 1991 in 1992 ali odlomke iz ostalih sezon.

Na podlagi prikazanega smo si lahko ustvarili precej natančno sliko izkopavalne metodologije. Dolgotrajna izkopavanja na Malem gradu so bila metodološko raznolika (prim. sl. 4). Posegov pred letom 1986 ne moremo obravnavati kot arheološka izkopavanja, kar tudi uradno niso bila, saj arheološke dokumentacije pred letom 1986 ni. Obstaja le fotografski arhiv, ki pa beleži predvsem arhitekturne elemente. Šele najdba prazgodovinskega noža 11. junija leta 1986 je privedla do tega, da so izkopavanja uradno postala strokovna arheološka izkopavanja. Glede na metodo lahko arheološka dela na Malem gradu torej razdelimo na tri obdobja.

1. Do vključno leta 1983 so potekala dela na zahodnem delu gradu (sl. 4). Kot rečeno, so bile v tem obdobju

spomeniškovarstvene aktivnosti omejene na umetnostno zgodovinske metode dela, kar je povsem v skladu s tedajšnjo prakso in zakonodajo.

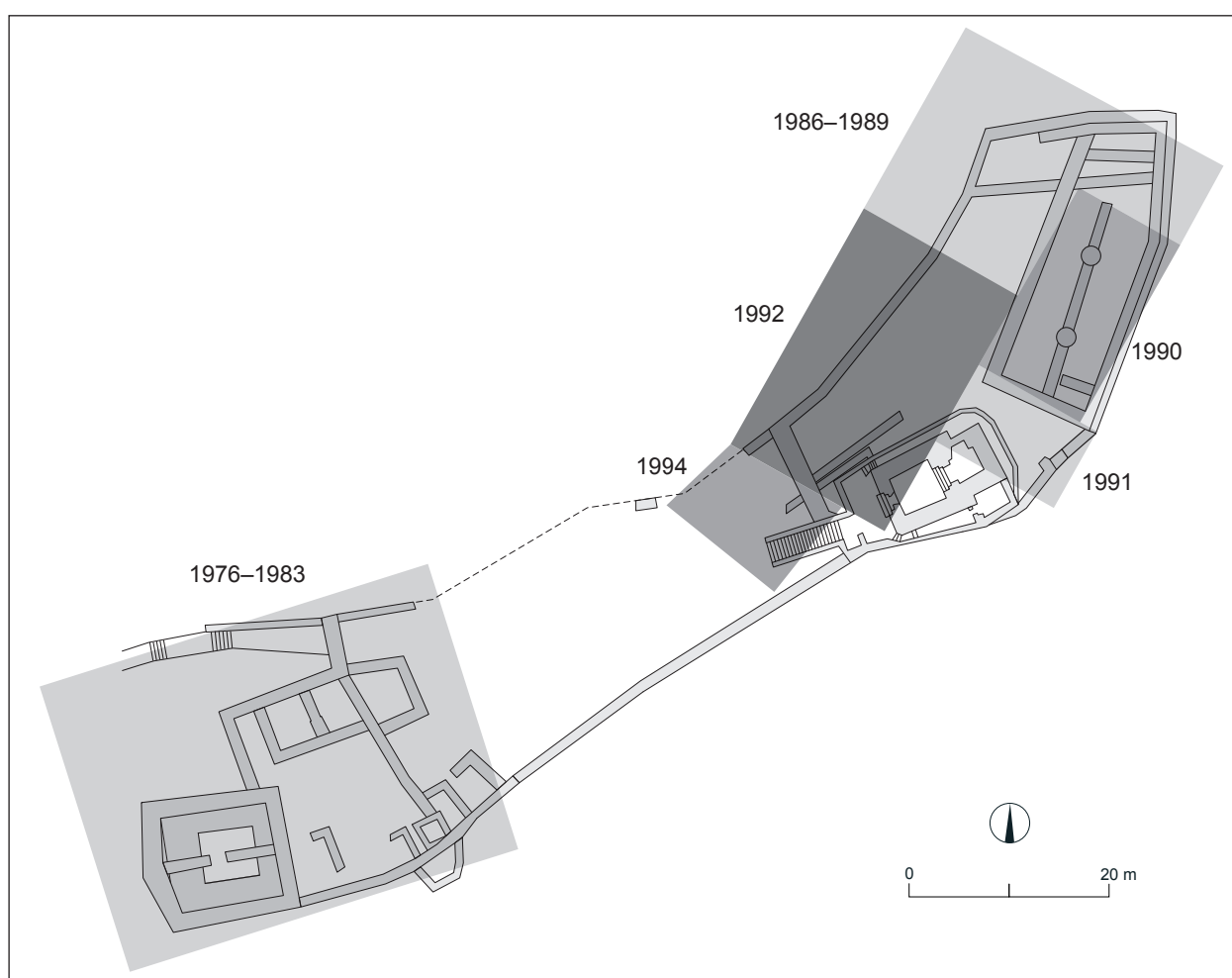
2. Dela na Malem gradu v sezonah 1986, 1988 in 1989 lahko označimo kot ročni izkop z arheološkim nadzorom.

3. Izkopavalne sezone od leta 1990 dalje lahko imenujemo strokovna arheološka izkopavanja, na katerih je bil stalno prisoten arheolog, ki je dela načrtoval in vodil. V teh letih je bila izkopana večina grajskega jedra. Poleg izkopavanja arheoloških sledov visokosrednjeveške poselitve so v tem obdobju izkopavalci veliko časa in truda namenili predvsem izkopavanju zgodnesrednjeveškega grobišča.

Metodologija strokovnih izkopavanj od leta 1990 je bila reženjska (v strokovnem jeziku tudi *planumska*, *arbitrar-na*). Arheološki zapis je bil odstranjen in dokumentiran znotraj posameznih kvadrantov, in sicer postopoma, v treh do petih režnjih, ki so obsegali celotno površino kvadranta. Najdbe so bile dokumentirane znotraj planumov in kvadrantov. Kjer so izkopavalci naleteli na izrazito drugačne plasti ali strukture, so jim planume prilagodili. Toda mrežo kvadrantov so za dokumentiranje uporabljali le v sezonah 1990, 1991 in 1992. Ker pa so bili izkopi v ostalih sezonah zamejeni s posameznimi zidovi, je posamezne opise lege struktur in najdb praviloma možno dovolj natančno umestiti v prostor.

Predvsem so za analizo podatkov pomembna opažanja izkušenega izkopavalca, ki jih je skrbno beležil v terenskih dnevnikih. V primerih, ko so izkopavalci naleteli na jasne stratigrafske kontekste, so jih upoštevali in opisali. Poimenovanja so bila opisna, na primer *tanka rjava peščena plast*. Ta opažanja je pogosto možno povezati tudi s konkretnimi najdbami, saj so pogosto zabeležena tudi na listkih za označevanje najdb.

Šele na podlagi predstavljene analize dokumentacije smo se lahko odločili za nadaljnje postopke. Najpomembnejša je bila odločitev o osnovni enoti dokumentiranja, ki je pri stratigrafskih izkopavanjih seveda stratigrafska enota. Vendar so bila malograjska izkopavanja, kot večina takratnih, izrazito artefaktno usmerjena. Zato smo kot osnovno enoto dokumentiranja izbrali najmanjšo dokumentirano enoto, torej vrečko z najdbami. To smo poimenovali zbiralna enota (dalje ZE). Druga pomembna odločitev je bila izbira postopka informatiziranja podatkov.

Sl. 4. Mali grad, načrt najdišča in lokacija posameznih izkopavalnih sezon.

(vir: grafična predloga dokumentacija ZVKDS, OE Kranj; vir za areale Sagadin 1996, 110–111 ; avtorica Tamara Korošec)

Informatizacija

S pojmom informatizacija opisujemo postopek pretvarjanja nesistematično zbranih podatkov, pogosto iz različnih analognih virov, v sistematično digitalno podatkovno zbirko. Obstaja skorajda nešteto različnih oblik podatkovnih zbirk. V prikazanem primeru smo izdelali podzbirko, ki smo jo dodali obstoječi predmetni podatkovni zbirki ZBIVA (Pleterski 2002). V to smo že pred tem vnesli podatke o več kot 12.000 artefaktih. Vendar bi za vse opravljene analize stratigrafskih podatkov povsem zadoščala običajna tabela v kakem izmed pisarniških programov, za večino bralcev MS© Excel™.

Ključna torej ni izbira programa, temveč struktura podatkovne zbirke. Kot omenjeno, v našem primeru je postala osnovna dokumentarna enota ZE. Za opis vsake izmed 244 ZE smo uporabili naslednje kategorije:

- kvadrant,
- planum,
- datum,
- opis,
- komentar (interpretacija),
- faza in
- zanesljivost.

Prvih treh kategorij ni potrebno razlagati, podatke za te pa smo pridobili iz najdbnih listkov.

30 in 15 imamo le podatek, da sta istočasni, manjkata pa odnosa starejši in mlajši i.t.d.

V našem primeru so se podatki o režnju izkazali za povsem neuporabne. Največji problem je pri tem predstavljal geomorfologija najdišča. Ravno dvorišče grajskega jedra, kjer so izkopavalci najskrbneje upoštevali metodo vodoravnih režnjev, je bilo v vseh obdobjih uporabe konkavno. Tako so izkopavalci tudi znotraj enega režnja v enem kvadrantu hkrati izkopavali stratigrafske enote, ki so nastajale več stoletij.

Analiza

Izhodišče naslednjega koraka je bilo, da ZE ne moremo obravnavati kot stratigrafske enote. Le za posamezne ZE smo namreč lahko ugotovili, da izvirajo iz zanesljivih kontekstov, na primer v *jami*, in jih lahko obravnavamo kot stratigrafske enote.

V nadaljevanju smo torej izhajali iz dvojega. Eno so že našteje težave in izkušnja, da smo do razmeroma trdnih zaključkov prišli le pri zbiralnih enotah, ki smo jih lahko označili kot zelo zanesljive. Zelo zanesljive zbiralne enote, na primer *jama* ali *plast žganine*, pa niso nič drugega kot stratigrafske enote, ki so bile dokumentirane nekoliko drugače, kot smo vajeni danes. To je bil prvi razlog, da smo se v nadaljevanju oprli predvsem na tovrstne podatke.

Drugi je bila tudi kvaliteta podatkov, ki je močno nihala in je bila na večjem delu najdišča še slabša od podatkov za zgornji diagram iz izkopavalne sezone 1992.

Zato smo izdelali stratigrafsko sekvenco neodvisno od ZE. Kot stratigrafske enote smo opisali tudi zidove grajskega jedra. S pomočjo predvsem fotografske dokumentacije in obstoječih analiz (Sagadin 1997) smo posamezne zidove lahko umestili v arhitekturne faze, kar je bil temelj za faziranje celotnega Harrisovega diagrama.

Dostopni viri (prim. Sagadin 1997; isti 2001) so zadoščali, da smo opredelili 5 stratigrafskih faz najdišča. Le znotraj visokosrednjeveške faze 4 smo lahko določili ne le 3 podfaze temveč tudi posamezne stratigrafske enote. Ostale faze so bile podrobneje razčlenjene le na podlagi lokacije, na primer ruševine v zahodnem delu in ruševine v osrednjem delu gradu. Stratigrafske enote smo oštevilčili glede na izkopavalno sezono, znotraj te pa glede na strati-

grafski položaj. Posamezne faze smo predvsem na podlagi pisnih virov umestili v čas (prim. Štular 2005, 437).

V naslednjem koraku smo z analizo podatkovne zbirke nekatere ZE lahko pripisali posameznim stratigrafskim enotam. Tako je na primer stratigrafska, opisana kot *trda, rjava, nekoliko peščena* plast, dokumentirana leta 1990, dobila številko SE 1990/14. Za to plast vemo, da je ležala *nad maltnim estrihom* in *pod žganino s tramovi*. Na podlagi teh podatkov smo z analizo podatkovne zbirke tej stratigrafski enoti pripisali najdbe štirinajstih ZE. Podatki morda ne zadostijo modernim standardom pisne terenske dokumentacije (prim. npr. Roskams 2001, 110-212), vendar po našem mnenju zadoščajo, da takšno plast obravnavamo stratigrafsko.

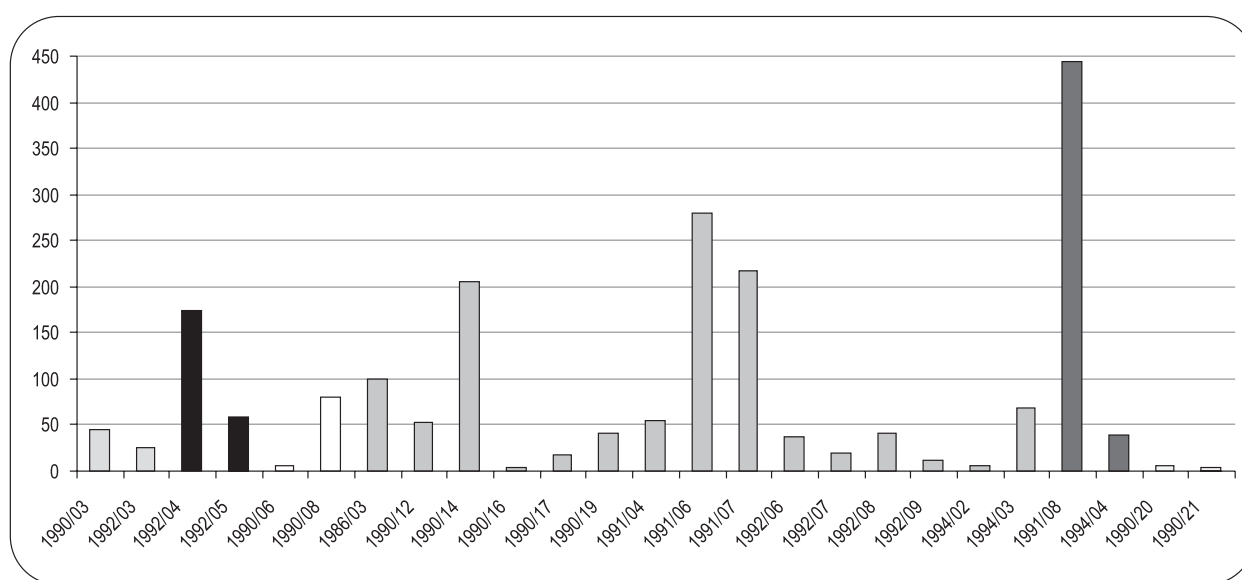
Rezultat je Harrisov diagram stratigrafskih enot (*sl. 5*). Uspeli smo določiti 92 stratigrafskih enot, ki pa niso enakomerno razporejene po najdišču. Metoda je bila najuspešnejša znotraj stavb, k čemur je največ prispevala stratifikacija sama. Ta je bila znotraj stavb razmeroma enostavna, na dvorišču pa zelo kompleksna. Do določene mere smo uspeli rekonstruirati le prvo, torej enostavno stratifikacijo znotraj stavb palacija.

Stratigrafskim enotam smo lahko pripisali skupno 68 ali 28 odstotkov ZE. Tako smo stratigrafsko opredelili 1991 odlomkov lončenine in 28 kovinskih najdb, kar je 16 odstotkov lončenine in slaba polovica kovinskih najdb, največ iz faz 4b in 4c (*sl. 6*). Morda se zdi komu izkoristek vloženega dela premajhen, vsak bralec pa je dobrodošel, da si o konkretnem primeru (Štular 2008) ustvari lastno mnenje.

Naj še enkrat ponovim eno ključnih spoznanj za najdišča s primerljivo dokumentacijo. Izhajati je potrebno iz stratigrafske sekvence, kakršnakoli že je, in to "polniti" z najdbami. Naravnost tovrstne dokumentacije k najdbam namreč raziskovalce skoraj vedno navede k obratni poti, ki, kot smo pokazali zgoraj, ne prinaša zadovoljivih rezultatov.

Interpretacija

V tem poglavju seveda ne bo govora o interpretaciji najdišča. Za to je potrebna cela knjiga. Opis stratigrafske sekvence v nadaljevanju je interpretacija zgoraj prikazane analize. Z metodološkega stališča so zanimive predvsem

Sl. 6. Mali grad, diagram števila odlomkov lončenine, ki jih je bilo možno pripisati posamezni stratigrafski enoti in fazi. Faze (od leve proti desni: 2, 3, 4a, 4b, 4c, 5) so prikazane s sivinskimi ostenki.

podrobnosti, ko je način izkopavanja in dokumentiranja neposredno vplival na faziranje, kot na primer pri podfazi 4c.

Upoštevanje stratifikacije je bilo moč na najdišču Kamnik – Mali grad določiti pet faz: geološka osnova, prazgodovina, zgodnji srednji vek ter visoki in pozni srednji vek.

V prvo fazo smo umestili plasti naravnega nastanka, skalno osnovo in plasti sterilne ilovice.

Le eno stratigrafsko enoto je moč umestiti v drugo, prazgodovinsko fazo. Po opisu in razprostranjenosti plasti (Sagadin 1996, sl. 1) ter ohranjenosti prazgodovinskih najdb sklepamo, da gre za plasti koluvialnega nastanka. Najdbe so torej v drugotni, t. i. sekundarni legi.

Tretja faza opredeljuje zgodnesrednjeveško grobišče in druge zgodnesrednjeveške objekte. Grobovi so bili vkopani v ilovice prve in druge faze prav do skalne osnove (prim. Sagadin 2001a; Štular 2007).

Velika večina izkopanih plasti sodi v četrto, visokosrednjeveško fazo, ki jo delimo v več podfaz.

V podfazo 4a smo uvrstili vse plasti, ki so stratigrafsko pod dvoriščnim maltnim tlakom. Ta faza torej obsega obdobje, ki ga opredeljuje arhitekturna faza prvega pala-

cija. Vendar je to obdobje v arheološkem zapisu skorajda neprepoznavno. Zadnje dejanje v tej podfazi je bila priprava terena za gradbena dela naslednje podfaze.

Plasti v neposredni povezavi z omenjenim maltnim tlakom smo označili kot podfazo 4b. Največ najdb izvira iz tanke sivorjave peščene plasti, ki je nastala v času uporabe hodne površine. Tej podfazi smo pripisali tudi žganinske plasti, ki so nastale v času za grad uničujočega požara. Plast na podlagi depozicijskih kriterijev sodi v naslednjo podfazo, saj je nastala po uporabi hodnih površin. Kljub temu smo jo umestili v to podfazo, saj časovno zaokrožuje gradivo, ki je v arheološki zapis prišlo v času življenja na gradu.

V podfazo 4c smo umestili ruševinske plasti. Slednje so verjetno nastajale v dolgotrajnih procesih rušenja gradu in izrabe gradbenega materiala. Tako so med gradivom te stopnje zastopane najdbe mlajše od dogodka, v katerem je bil grad uničen. Določene aktivnosti, na primer uporaba grajske kapele, so na tem prostoru potekale v času celotnega novega veka. A ker so bile plasti te podfaze odstranjene skupaj, jih obravnavamo kot celoto.

V peto fazo smo umestili ruševinske plasti plast humusa, ki je nastala v času izrabe prostora gradu kot zelenjavnega vrta. Gre za zgodnje- in pozno-novoveške plasti.

Zgolj kot ilustracijo naj navedemo še najuspešnejši rezultat, stratigrafsko skupino (za izraz glej Herzog 2004, 10-12) "Požar". Ta omogoča, da najdbe te skupine obravnavamo kot sočasne oziroma kot t. i. zaprti kontekst, kar odpre povsem drugačne možnosti za tipološko analizo gradiva.

Zaključek

Zaključek naj začnem s stavkom, s katerim me je Andrej Pleterski spodbujal k na prvi pogled ne obetavni analizi malograjskega gradiva: "Zelo malo je neskončno več kot nič!"

Kot je razvidno iz zgornje interpretacije, je bila možna opredelitev gradiva le v faze, kar v konkretnem primeru pomeni stoletno natančnost. Kar pa je enkrat bolj natančno kot tipološko datiranje večine kovinskih predmetov in lončenine ali C14 datacija! Kljub na videz skromnim podatkom je torej stratigrafska opredelitev najbolj natančno orodje.

Za konec lahko izluščimo korake v predstavljenem postopku, ki jih lahko uporabite kot metodološka priporočila:

1. spoznati metodologijo dela;
2. inventarizacija, presek med možnostmi dokumentacije in cilji analize;
3. informatizacija, od zapletene zbirke do navadne tabele;
4. Analiza;
5. Interpretacija.

Prva koraka (1, 2) le stežka ločimo in sta pravzaprav prepletena v spoznavni spirali, ki jo moramo pripeljati do zadovoljivega rezultata. Bolje ko poznamo ustroj najdišča in dokumentacije, več podatkov izvlečemo. Z vedno novimi podatki pa bolj in bolj spoznavamo predvsem najdišče samo. Pri tem se je včasih težko odločiti, kdaj je dovolj. V strukturno podobnem postopku datiranja grobov je Andrej Pleterski (Losert, Pleterski 2003, 528-529) rezultate tudi kvantificiral. Po šestem od enaindvajsetih korakov je bilo število novih podatkov zanemarljivo.

Ključni korak je informatizacija podatkov (3). Pri tem je pomembno predvsem, da smo kakovostno opravili predhodna koraka in da hkrati dovolj natančno vemo, kakšen rezultat želimo. Najboljši možen nabor kategorij je

v vsakem posameznem primeru namreč natančen presek med dokumentiranimi in iskanimi kategorijami. Povedano drugače, ključen trenutek v postopku je najti natančen presek med razpoložljivimi podatki in želenimi cilji.

Zadnja koraka, analiza (4) in interpretacija (5), sta močno odvisna od vloženega časa in znanja. Kakršnikoli napotki se zato zdijo odveč. Sam sem za prikazan postopek na najdišču z razmeroma skromnim arhivom dokumentacije porabil približno 4 leta. Večino časa je šlo na račun pridobivanja potrebnega znanja. Upam, da bo ta prispevek kakemu izmed bralcev postopek vsaj nekoliko olajšal in predvsem skrajšal.

Literatura

- HERZOG, Irmela 2004, *Stratify 1.3. Manual*. – http://www.stratify.org/Download/Stratify_Manual.pdf (dostop/access 31.7.2008).
- LOSERT, Hans, Andrej PLETERSKI 2003, *Altenerding in Oberbayern. Struktur des frühmittelalterlichen Gräberfeldes und "Ethnogenese" der Bajuwaren*. – Berlin, Bamberg, Ljubljana.
- PLETERSKI, Andrej 2002, Zbirka predmetov. – <http://www.zrc-sazu.si/iza/navodila.htm>, Ljubljana (dostop/access 31.7.2008).
- ROSKAMS, Steve 2001, *Excavation*. – Cambridge.
- ŠTULAR, Benjamin 2005, *Lončenina s kamniškega Malega gradu*. – Ljubljana.
- ŠTULAR, Benjamin 2008, Mali grad. Visokosrednjeveški grad v Kamniku. *Opera Instituti Archaeologici Sloveniae* 15.
- TURK, Peter 1991, O geometriji in nepredvidljivosti (uvodnik). – *Arheo* 12, 3-8.